

S. Nėris „Juodas svečias“

JUODAS SVEČIAS

Už lango vėjas ir lietus.
Už lango stovi juodas svečias
Ir prašosi vidun.
Sieloje baltos gėlės žydi.
Sieloj jaunatvės dainos skamba.
Sieloj... dainuoja tu.

Nedegsiu laužų tavo nakčiai.
Nerinksiu žodžių tavo maldai.
Neskinsiu tau žiedų.
Ugnis jaunystės – mano akys.
Skirta giesmė – manoji meilė,
Be žodžių, be gaidų.

Kas atgaivins nuskintą žiedą?
Kas nuramins palaužtą širdį?
Kas sugrąžins „myliu“?
Mirtis tik šypsos tuštumoje,
Ir vienas baltas žiedas liūdi
Tarp vystančių gėlių.

Už lango... vėjas supa naktį.
Girgždena vien pravertos durys.
Viduj tamsu tamsu.
Nutilo aidas paskutinis –
Sieloje vieši juodas svečias
Be žodžių be garsų.

Eilėraštis sudarytas iš 4 strofų. Jos visos yra vienodos, tvarkingos ir susideda iš 6 eilučių. Pastebima strofų tvarka, kiekvienos strofos eilutės yra maždaug vienodo ilgio.

Kiekviena strofa baigiama tašku ir tai reiškia sakinio bei minties pabaigą. Kiekviena strofa yra užbaigta bei atskirta nuo kitų strofų. Pirmos strofos pabaigoje matome žodį, kuris baigiasi daugtaškiu. Tai reiškia galėjimą, norą tęsti ir vystyti tą pačią temą, bet tuo pačiu ir norą sustabdyti minčių ir žodžių srautą, susijusį su tuo pagrindiniu žodžiu. Taip pat yra ir ketvirtoje strofoje, kurioje irgi matome daugtaškį. Trečioje strofoje yra daug klaustukų. Tai reiškia, jog kažkas yra neaišku, nes klausimas, tai nežinojimo išraiška. Toje pačioje strofoje matome žodį, parašytą kabutėse. Tai jį išskiria iš visų kitų žodžių.

Eilėraštis parašytas tiesiogine nuosaka. Tai rodo, jog veiksmas tikrai vyko, vyksta ir vyks. Šia nuosaka išreiškiama valia, raginimai, pageidavimai, įsakymai, įsitikinimai ir kt.

Kūrinyje randame tiesioginių bei klausiamųjų sakinių. Tiesioginių sakinių yra ir teigiamų, ir neigiamų. Klausiamieji sakiniai yra trys ir galime teigti, jog jie visi yra retoriniai, nes nereikalauja atsakymo, jie tik išreiškia emocingą teigimą.

Eilėraštyje pirma ir ketvirta strofos yra apglobiančios, o antra ir trečia- apglobtosios. Pirma bei ketvirta strofos susiję savo vienodais ženklais bei grafematinio kriterijumi.

Šiame eilėraštyje randame kelis pasikartojančius žodžius. Šių pasikartojančių žodžių pagalba galima atpažinti tekste besivystančių reiškinių kryptį, pažangą ir prasmę.

1. Už lango... Už lango

Šie žodžiai kartojami pirmoje strofoje šalia esančiose eilutėse. Šis kartojimas sureikšmina vietą („už lango“) ir objektą, esantį toje vietoje.

už lango

vėjas ir lietus juodas svečias
(gamta) (objektas)

2. Sieloje... Sieloj... Sieloj...

Šie visi pakartojimai randami pirmoje strofoje. Iš prieš tai aptartų pakartojimų, esančių pirmoje strofoje, galime teigti, jog pirmoje strofoje sujungiami išorės pasaulio ir vidinio pasaulio vaizdai.

Sieloje + gėlės
Sieloj + dainos gėlės + dainos + tu = sielos išgyvenimai
Sieloj + tu

3. Be... be...

Žodis „be“ reiškia nebuvimą. Šių žodžių pakartojimas tik sustiprina nebuvimo, tuštybės jausmą.

Antroje strofoje: Ketvirtoje strofoje:

- 1) Be žodžių... 1) Be žodžių...
- 2) Be gaidų... 2) Be garsų...

Žodžiai, gaidos, garsai- tai išsireiškimo būdas. Žodelis „be“ pažymi to išsireiškimo nebuvimą. Tokiu būdu siejasi antra ir ketvirta strofos.

4. tamsu tamsu

Šį pasikartojimą matome ketvirtoje strofoje. Vienas žodis išreiškia mintį, o du tokie pat žodžiai, einantys vienas po kito, tą išsireiškimą sustiprina, suteikia jam dar didesnę prasmę.

Viduj tamsu tamsu

Šis žodis atspindi būseną, kuri yra sustiprinta tokio pat žodžio pakartojimu.

Kitas svarbus ženklas- tai spalvos. Šiame eilėraštyje mes jas matome dvi: juoda, balta.

juodas baltas

svečias gėlės žiedas

Šie ženklai eilėraštyje sudaro priešingybės išpūdį. Juodas yra priešingas baltam. Eilėraštyje galime atskirti dvi plotmes: vieną- juodą (liūdną, piktą), o kitą- baltą (linksmą, gerą). Šių dviejų plotmių nesistengiama sujungti, jos kaip tik atskiriamos.

Kūrinyje randame neigimų. Neigimai rodo nenorą kažką daryt, nesutikimą. Antroje strofoje tokių neigimų yra trys, o kitose strofose jų nerandame.

Nedegsiu...

Nerinksiu...

Neskinsiu...

Tokiu būdu subjektas išreiškia savo poziciją.

Trečioje strofoje yra klausiamųjų žodelių. Jų yra trys, bet jie visi tokie patys- „kas?“. Šie trys sakiniai, einantys vienas po kito su žodeliu „kas“, sustiprina subjekto požiūrį į išorinio pasaulio veiksnius ir norą juos suprasti, perprasti.

Salomėjos Nėries eilėraštis „Juodas svečias“ yra tvarkingas pagal grafinį kriterijų, tačiau galima išskirti pirmą ir ketvirtą, antrą ir trečią strofas kaip tarpusavyje susijusias savo ženklų sistema. Veikėjas visame eilėraštyje kalba už save. Savo kalbą ir jausmus išreiškia klausiamaisiais bei tiesioginiais sakiniiais, nutylėjimais. Jo išorinio ir vidinio gyvenimo išgyvenimus sustiprina pakartojimai.